

Економічна інтеграція та співробітництво в умовах глобалізації

Мар'яна В. Федик 1*

¹ Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна). Доцент кафедри аналітичної економіки та міжнародної економіки, к. е. н., доцент.

* Автор-кореспондент, e-mail: mariana.fedyk@lnu.edu.ua

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

отримана:

3 грудня 2024 р.

переглянута:

8 січня 2025 р.

прийнята:

10 січня 2025 р.

опублікована

онлайн:

23 січня 2025 р.

Авторське право

© 2025 автора

Цей твір

ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства — Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.1.03](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.1.03)

Сучасні інтеграційні процеси відбуваються в умовах глибокої трансформації світової економіки, де глобалізація та регіоналізація взаємодоповнюють одна одну. Оскільки потенціал зниження тарифних бар'єрів вичерпано, актуальним стає усунення нетарифних обмежень та гармонізація внутрішніх економічних політик. Важливим аспектом є зміна форматів міжнародної економічної взаємодії, яка зумовлюється складнощами у реалізації правил вільної торгівлі та посиленням протекціоністських заходів. Метою дослідження є аналіз економічної інтеграції та співробітництва в умовах глобалізації, зокрема вивчення ключових викликів та перспектив розвитку інтеграційних процесів. Доведено, що сучасна міжнародна економічна інтеграція характеризується зростанням ролі нетарифних заходів, розширенням торговельних блоків та появою нових змішаних форматів співпраці. Вплив регіоналізації сприяє зростанню обсягів міжнародної торгівлі та економічній конвергенції, оскільки зниження нетарифних бар'єрів та формування відкритих торговельних блоків сприяють економічному зростанню та зменшенню ймовірності збройних конфліктів. Водночас міжнародна інтеграція стикається із загрозами, серед яких дезінтеграційні тенденції у великих економіках світу, що можуть призвести до масштабних торговельних конфліктів та послаблення функцій багатосторонніх регуляторних механізмів. Значення СОТ у забезпеченні торговельно-економічної лібералізації та вирішенні суперечок між країнами залишається ключовим для стабільності міжнародної торгівлі, попри існуючі виклики. Важливим аспектом є перспективи України у контексті інтеграції до європейського ринку, де необхідно реформувати судову систему, боротися з корупцією, зменшити адміністративний тиск на бізнес, удосконалити механізм відшкодування ПДВ та створити стимули для самозайнятості, щоб успішно адаптуватися до європейських стандартів. Сучасні інтеграційні процеси характеризуються появою нових змішаних форматів економічної взаємодії, які доповнюють традиційні моделі регіональної та глобальної інтеграції. Однак інтеграція стикається з викликами, зокрема фрагментацією глобального економічного простору, зростанням протекціонізму та нерівномірністю розвитку економік. Для України європейська інтеграція відкриває значні можливості, однак її ефективність залежить від внутрішніх реформ та адаптації до міжнародних стандартів. Подальший розвиток інтеграційних процесів вимагатиме балансу між відкритістю ринків та захистом національних економічних інтересів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

європейська інтеграція, глобалізація, адміністративний тиск, багатосторонність, двосторонність.

e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>

Economic integration and cooperation in the conditions of globalization

Mariana Fedyk 1*

¹ Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine). Associate Professor at the Department of Analytical and International Economics, PhD in Economics, Associate Professor.

* **Corresponding Author**, e-mail: mariana.fedyk@lnu.edu.ua

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

Received:

3 December 2024

Revised:

8 January 2025

Accepted:

10 January 2025

Published online:

23 January 2025

Copyright © 2025
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.1.03](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.1.03)

Modern integration processes are taking place in the context of a profound transformation of the global economy, where globalization and regionalization complement each other. Since the potential for reducing tariff barriers has been exhausted, it is important to eliminate non-tariff restrictions and harmonize domestic economic policies. An important aspect is the change in the formats of international economic interaction, which is caused by difficulties in implementing free trade rules and increased protectionist measures. The purpose of the study is to analyze economic integration and cooperation in the context of globalization, in particular, to study the key challenges and prospects for the development of integration processes. It is proved that modern international economic integration is characterized by the growing role of non-tariff measures, the expansion of trade blocs and the emergence of new mixed formats of cooperation. The impact of regionalization contributes to the growth of international trade and economic convergence, as the reduction of non-tariff barriers and the formation of open trade blocs contribute to economic growth and reduce the likelihood of armed conflict. At the same time, international integration faces threats, including disintegration trends in the world's major economies, which could lead to large-scale trade conflicts and weaken the functions of multilateral regulatory mechanisms. The importance of the WTO in ensuring trade and economic liberalization and resolving disputes between countries remains key to the stability of international trade, despite the existing challenges. An important aspect is Ukraine's prospects in the context of integration into the European market, where it is necessary to reform the judicial system, fight corruption, reduce administrative pressure on business, improve the VAT refund mechanism and create incentives for self-employment in order to successfully adapt to European standards. Modern integration processes are characterized by the emergence of new mixed formats of economic interaction that complement traditional models of regional and global integration. However, integration faces challenges, including the fragmentation of the global economic space, growing protectionism, and uneven economic development. European integration offers significant opportunities for Ukraine, but its effectiveness depends on domestic reforms and adaptation to international standards. Further development of integration processes will require a balance between market openness and protection of national economic interests.

KEYWORDS

European integration, globalization, administrative pressure, multilateralism, bilateralism.

1. Вступ

Інтеграція здійснюється на основі двосторонніх та багатосторонніх угод між країнами/групами країн. Зменшення бар'єрів торговельно-економічної взаємодії між країнами-учасницями угод у процесі встановлення двостороннього та багатостороннього форматів торгівлі отримало назву «двосторонність» та «багатосторонність» відповідно. З точки зору географії, інтеграція має глобальний, суб-глобальний та міждержавний виміри. Інтеграційний процес у масштабах світового господарства окреслено глобалізацією; Однак цей процес між групами країн, тобто в межах суб-глобальної економіки, визначається регіоналізацією, а між двома країнами – двосторонньою інтеграцією.

Значне розширення торговельних відносин між країнами стало можливим завдяки інтеграційним процесам у глобальній та суб-глобальній економіках. Широка відкритість економічних систем і розвиток експортно-орієнтованої економічної моделі призвели до вражаючих результатів в різних країнах і їх регіонах в результаті усунення перешкод для міжнародної торгівлі. У міру зниження торговельних бар'єрів між країнами світова економіка стикається з новими викликами, пов'язаними з накладанням глобалізації та регіоналізації. У цих умовах важливо розрізнити процеси глобалізації та регіоналізації, щоб визначити загальну тенденцію інтеграції у світовій економіці, а також сформулювати сучасні виклики внаслідок торговельно-економічної конвергенції між країнами.

2. Огляд літературних джерел

Теоретична база дослідження ґрунтується на методологічних орієнтирах, сформульованих у монографічних дослідженнях останніх років, що розкривають особливості, тенденції та концептуальні засади окресленої проблематики: Bagwell and Staiger [1], Baldwin [2; 3; 4], Bekkers and Teh [5], Bhagwati [6; 7], Caliendo et al. [8], Cipollina and Salvatici [9], Ethier [10], Freund and Ornelas [11], Grossman [12], Grossman et al. [13], Horn et al. [14], Hummels et al. [15], Kreinin and Plummer [16], Krugman [17], Limao [18], Lipsey and Smith [19], Maggi [20], Martin et al. [21], Plummer [22], Wei and Frankel [23], Whalley [24] та ін. Також українські автори розглянули регіональні аспекти модернізації економіки, використовуючи для цього якісні дані з країн Європейського Союзу [25].

Термін «економічна інтеграція» використовується для опису взаємозалежності національних економік (їх груп), що беруть участь у міжнародній торгівлі. Одне з перших визначень «економічної інтеграції» – це низка різних кроків, спрямованих на придушення упереджень у взаємодії національних економік і виконання етапу в цьому процесі, коли дискримінація в різних сферах нівелюється.

3. Постановка завдання

У дослідженні використано такі загальнонаукові методи: порівняльний, корелятивний, аналітичний, історичний та ін.

4. Методи та матеріали

У дослідженні використовується поєднання загальнонаукових методів та спеціалізованих аналітичних інструментів для вивчення процесів економічної інтеграції та співробітництва в умовах глобалізації. Порівняльний аналіз використовується для вивчення різних моделей інтеграції та оцінки їхньої ефективності у зниженні торговельних бар'єрів, сприянні економічній конвергенції та регіональному розвитку. Порівнюючи торговельні угоди, економічну політику та інституційні структури в різних регіонах, дослідження визначає ключові закономірності та виклики, пов'язані з глобалізацією та регіоналізацією. У дослідженні також використано історичний метод для простеження еволюції торговельних угод та механізмів економічної інтеграції від Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) до створення Світової організації торгівлі (СОТ) та сучасних регіональних торговельних блоків. Ця історична перспектива допомагає контекстуалізувати сучасні виклики лібералізації торгівлі, протекціонізму та зростаючого впливу нетарифних бар'єрів у міжнародній торгівлі. Аналітико-синтетичний підхід

використовується для вивчення складної взаємодії між глобалізацією та регіоналізацією. У дослідженні синтезовано дані з торговельних угод, звітів СОТ та аналізів економічної політики, щоб визначити, як країни балансують між глобальною економічною співпрацею та регіональною економічною інтеграцією. Цей метод полегшує розуміння компромісів, пов'язаних з різними моделями інтеграції, та їхніх наслідків для національних економік. Загалом, дослідження поєднує якісні та кількісні підходи, щоб забезпечити комплексний аналіз економічної інтеграції та її викликів. Використання різноманітних методологій забезпечує багатовимірне розуміння впливу глобалізації на торговельні відносини та формування економічної політики.

5. Результати та обговорення

Інтеграція поділяється на «негативні» («поверхневі») та «позитивні» («глибокі») категорії залежно від ступеня усунення тих чи інших бар'єрів між країнами чи групами країн. Негативна інтеграція передбачає ліквідацію торговельних бар'єрів з урахуванням принципу недискримінації. Позитивна інтеграція, крім усунення бар'єрів, проявляється у створенні нових інститутів та їх інструментів або зміні існуючих.

Вважається, що першим багатостороннім торговельним форматом у світі стала Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ), укладена в 1948 році 23 країнами, а кількість країн-членів цієї організації до 1994 року зростає до 1287, ставши «глобальною» торговельною угодою. До основних принципів ГАТТ можна віднести наступні: недискримінацію (в рамках «режиму найбільшого сприяння», тобто надання кожною зі сторін іншій стороні не менш вигідних умов, які вона надавала будь-якій третій стороні – державі-члену ГАТТ; в рамках «національного режиму» – забезпечення рівних умов торгівлі вітчизняними та імпортованими товарами на внутрішньому ринку); Прозорість (публічність торговельної політики); взаємність (взаємне зниження торговельних бар'єрів); гнучкість (пошук шляхів компенсації знедоленим сторонам); прийняття рішень на основі консенсусу. У той же час визнається, що ГАТТ спеціалізувалася на просуванні переважно «поверхневих» інтеграцій.

Створення Світової організації торгівлі (ВТО) в 1995 р на базі ГАТТ дозволило залучити переважну більшість країн в процес лібералізації торгівлі, а також розширити принципи торговельних взаємодій для багатьох видів послуг, гармонізувати правила інтелектуальної власності, удосконалити процедури вирішення спорів. Вступ більшості країн до СОТ дає змогу визначити цю організацію як глобальний інтеграційний формат.

Процес прояву двосторонності та багатосторонності в межах конкретної суб-глобальної економіки визначається як «регіоналізм». Крім того, процеси регіоналізації, такі як двосторонність та регіоналізм (також відомі як регіоналізація), мають довшу історію, ніж багатосторонність. Суб-глобальні інтеграційні асоціації з різними країнами-членами почали з'являтися у світі разом із створенням ГАТТ та прийняттям нових країн-членів. Слід зазначити, що відповідно до положень ГАТТ створення двосторонніх і багатосторонніх преференційних угод взагалі заборонялося, оскільки ці угоди розглядалися як порушення режиму найбільшого сприяння; Однак їх висновок був дозволений у разі вільної торгівлі між країнами.

З точки зору послідовності зниження бар'єрів виділяють дві моделі інтеграції: «лінійну» і «нелінійну».

«Лінійна» інтеграція передбачає поетапне просування вгору по «інтеграційній драбині» з точки зору дій сторін щодо зменшення або усунення бар'єрів на шляху зовнішньоекономічного співробітництва. Виділяють п'ять етапів інтеграційного процесу в рамках етапів інтеграції між країнами/групами країн. Торговельні угоди часткового обсягу (PSTA), зони вільної торгівлі (ЗВТ) та митні союзи (МС) є початковими етапами двосторонньої/багатосторонньої економічної інтеграції. Згідно з PSTA, зниження різних обмежень стосується лише окремих груп товарів. Угода про вільну торгівлю передбачає суттєву лібералізацію торгівлі між країнами-учасниками в умовах зниження тарифних заходів та нетарифних обмежень, а також право визначати торговельний режим по відношенню до третіх країн. У разі створення МС країни вводять єдиний митний тариф і єдину систему регулювання нетарифних заходів щодо третіх країн. Створення спільного ринку, що забезпечує відносно необмежений рух трудових і капітальних ресурсів, є високорозвиненим форматом інтеграції. Формування єдиного ринку товарів, послуг, капіталу і робочої сили є лише одним з аспектів кінцевого рівня інтеграції, відомого як «економічний

союз», який також вимагає координації економічної політики, уніфікації інституційних норм і виникнення наднаціональних організацій.

«Ранній регіоналізм» або «регіоналізм першої хвилі» базувався на концепції «традиційного» регіоналізму, припускаючи поступове розширення інтеграції за рахунок сфер, де взаємодія здійснюється в преференційному порядку, при цьому головну роль відіграють політичні мотиви, а високий ступінь інституціоналізації пов'язаний з послідовною передачею функцій економічного регулювання в рамках кожного наступного етапу «інтеграційної драбини». З точки зору стратегії взаємодії з третіми країнами період «раннього регіоналізму» характеризувався створенням бар'єрів, заснованих на розгляді суб-глобального інтеграційного об'єднання у вигляді митного союзу як закритого торгового блоку, держави-члени якого знижують торгово-економічні бар'єри тільки між собою, створюючи при цьому / підтримуючи бар'єри з іншими країнами. Відповідно, закритий торговий блок проводив політику імпортозаміщення по відношенню до третіх країн, охоплюючи в основному ринки промислових товарів.

До кінця 1980-х років більшість дослідників дотримувалися думки, що існує універсальна модель формування суб-глобальних інтеграційних асоціацій за «ступенями інтеграції». Власне, кілька груп країн Латинської Америки та Африки доклали зусиль для створення глибоко інтегрованого спільного ринку, який виступає єдиним цілим у світовій економіці. Однак лише група європейських держав (Європейський Союз) змогла перейти до більш розвинених форматів у рамках концепції «лінійної інтеграції», спочатку створивши спільний ринок, а згодом і економічний союз.

Наступний етап регіоналізації («сучасний регіоналізм» або «регіоналізм другої хвилі») став неминучим наслідком таких практик багатосторонності в рамках механізмів ГАТТ24, що сприяло зниженню загального рівня тарифного навантаження на взаємні торговельні потоки в більшості країн світу; неможливість встановлення в рамках моделі «лінійна інтеграція» наступних форм інтеграції, в тому числі зумовлена різними рівнями економічного розвитку, інституціональними та структурними особливостями економік. Крім Європейського Союзу, інші країни та об'єднання країн за моделлю «лінійної інтеграції» не змогли подолати початкові етапи «інтеграційної драбини». Як наслідок, неминуче функціональна складова укладаних ПСТА, ЗВТ та МС, що укладаються, почала розширюватися на інші сфери економічної взаємодії, включаючи, зокрема, лібералізацію торгівлі послугами. Через війну торговельні угоди почали укладати за принципами «нелінійної інтеграції», або ж вони ставали змішаними та включали елементи спільного ринку. Крім того, з позицій гармонізації сфер розширення співробітництва, що розглядаються в контексті багатосторонніх угод СОТ, зобов'язання сторін можуть бути трансформовані наступним чином: в рамках регулярних положень СОТ; в рамках спеціальних, але нерегулярних положень СОТ («СОТ+»); поза рамками СОТ («supra WTO»).

Як показав аналіз укладених торговельних угод, ЗВТ та ЗВТ+ функціонально охоплюють аспекти, пов'язані з послугами та факторами виробництва (працею, капіталом, технологією) в рамках «сучасного регіоналізму», а також питання, пов'язані зі зниженням тарифних та нетарифних бар'єрів виключно для ринку товарів. Торговельні угоди охоплюють інституційні аспекти функціонування національних економік.

Розподіл загальної кількості укладених торговельних угод залежить від «широти» охоплення ринку і «глибини» бар'єрів в рамках «сучасного регіоналізму».

В умовах «сучасного регіоналізму» головною рушійною силою інтеграції стали економічні мотиви. Це пов'язано зі значним збільшенням масштабів внутрішньофірмової торгівлі транснаціональних корпорацій, що вимагало зниження бар'єрів для залучення прямих іноземних інвестицій. В результаті виробничий процес став сильно фрагментованим, і в різних країнах виконуються різні етапи виготовлення кінцевого продукту. На відміну від «раннього регіоналізму», який передбачав взаємні поступки доступу до ринку, «сучасний регіоналізм» зробив критично важливим для країн, що розвиваються, і транзитних країн забезпечення притоку капіталу і технологій з розвинених країн в обмін на економічні реформи.

Поступово стало практикуватися створення відкритих торговельних блоків, що передбачають нівелювання бар'єрів між країнами-членами і зниження обмежень у взаємодії з третіми країнами, спираючись на механізми СОТ32 в плані недискримінації, застосування режиму найбільшого сприяння і прив'язки ставок мит. Відсутність прогресу в Дохійському раунді СОТ у 2001 році, який передбачає скорочення торговельних заходів та неторговельних

обмежень між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, з метою полегшення доступу до ринків одна одної, ще більше мотивував країни до укладення двосторонніх та багатосторонніх торговельних угод.

Поки триває процес підготовки до переговорів щодо вступу України до Європейського Союзу, нашій державі належить провести велику підготовчу роботу, в тому числі в частині адаптації національного законодавства до стандартів ЄС, які, до речі, також постійно змінюються.

Зона вільної торгівлі Україна-ЄС, безперечно, є одним із найважливіших наріжних каменів входження України до єдиного європейського ринку.

У квітні 2022 року Європейська комісія зробила безпрецедентний крок для підтримки України в умовах повномасштабного російського вторгнення. Тоді на рік скасували всі мита на українські товари та підписали угоду про автомобільні перевезення, що допомогло зберегти торгівлю між Україною та Європейським Союзом.

Більше того, до великої війни Росії проти нашої держави частка ЄС у міжнародній торгівлі України становила 41 відсоток, минулого року цей показник зріс до 55,5 відсотка. І йдеться не лише про український експорт до ЄС, а й про імпорт життєво необхідних товарів, адже майже 90 відсотків палива та 70 відсотків ліків наша країна отримує з Європи.

Зазначимо, що тривалість продовження цього режиму наразі невідома. З огляду на наміри України стати членом єдиного європейського ринку, найкращим варіантом є продовження безмитної торгівлі без зволікань або продовження її хоча б на середньострокову перспективу. Це дасть можливість європейському бізнесу планувати свій розвиток в Україні на багато років та сприятиме збільшенню іноземних інвестицій, а вітчизняні підприємці також матимуть можливості для реалізації довгострокових стратегій.

Технічні торговельні бар'єри для промислових товарів є одним із головних викликів ефективному функціонуванню зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Уряд вже кілька років висловлює намір підписати з об'єднаною Європою так званий «промисловий безвіз», також відомий як Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА).

Уряд, вочевидь, планує переконати партнерів у надійності національної системи верифікації, що допоможе поставити крапку в цій епопеї вже найближчим часом.

Механізм роботи над угодою АСАА є моделлю для інших сфер, де Україна має намір інтегруватися у внутрішній ринок ЄС. А глибина оцінки відповідності законодавству повністю відповідає вимогам переговорів про вступ до ЄС. Важливою складовою об'єднання має стати скасування плати за роумінг між Україною та ЄС, яка наразі діє тимчасово.

Наразі Єврокомісія, регулятори та оператори мають меморандум про лібералізацію використання українських мобільних номерів на території ЄС, який продовжено на пів року. Однак цей документ планують зробити постійним. Ба більше, напередодні саміту Єврокомісія та Кабінет Міністрів на спільному засіданні погодили текст рішення про роумінг.

Раніше питання роумінгу не було включено до Угоди про асоціацію; і цей напрям стане пілотним для повної правової інтеграції України у внутрішньоєвропейське регулювання послуг у 2023 році.

Нове переговорне рішення торгового комітету перетворить тимчасове рішення на постійний юридичний механізм. І цей правовий механізм – це 100-відсоткове включення України у внутрішнє регулювання ЄС, з усіма відповідними правами та обов'язками.

На практиці об'єднання ринків також відбуватиметься за рахунок відновлення економіки та інфраструктури України. Ключові гравці у запуску цього процесу мають стати міжнародні фінансові інституції; Разом з тим, чільна роль відводиться приватному капіталу, для якого майбутнє членство України в ЄС стане додатковим стимулом для інвестування у вітчизняну економіку.

Наразі першочерговим питанням для приватного бізнесу є забезпечення військових ризиків діяльності в Україні. Ми пропонуємо, щоб ЄС та його держави-члени заохочували національні інституції забезпечувати воєнні ризики для збільшення постачання своїх послуг для інвестицій в Україну.

Інтеграція з європейськими ринками праці має стати ключовою складовою з'єднання українського та європейського ринків. А повномасштабна війна лише прискорила цей процес.

Багато українців, які покинули батьківщину, змогли знайти легальну роботу в країнах-членах ЄС завдяки механізмам тимчасового захисту. Крім того, активність українців у пошуках

роботи допомагає країнам зі структурним дефіцитом робочої сили, таким як Німеччина, Чехія та Польща, долати виклики для своїх економік.

Український союз промисловців і підприємців аналізує перспективи та терміни інтеграції національної економіки з європейською та вказує на те, що потрібно зробити багато роботи для підтримки національної промисловості, виробників та експортерів, щоб потім було що інтегрувати.

Наразі найбільш тривожною є ситуація у гірничо-металургійному секторі, де очікується падіння виробництва та експорту на 70 відсотків у 2022 році. Якщо в рамках офіційної підтримки цього року нічого не зміниться, падіння прискориться до 85%; Україна повністю перейде на внутрішнє споживання, а також втратить доступ до міжнародних ринків.

Крім того, рік війни та безмитний режим продемонстрували, що морські порти ЄС мають відносно невелику доступну пропускну здатність і, на думку учасників ринку, не мають потенціалу обробляти весь експорт України. Саме тому великим викликом буде вдосконалення логістичних маршрутів, щоб Європа могла задовольнити потреби українських контрагентів.

Український союз промисловців і підприємців також звертає увагу влади та Національного банку на необхідність зміни принципів національної банківської системи, яка наразі майже не надає кредитів бізнесу та виробникам.

Крім того, важливо буде провести капітальний ремонт судової системи, боротися з корупцією, заохочувати самозайнятість за допомогою податкових пільг та кредитів, впроваджувати прозору систему відшкодування ПДВ та зменшити адміністративне навантаження. До речі, українському бізнесу потрібно буде докласти чимало зусиль для підготовки, щоб у майбутньому впевнено почуватися на ринку ЄС.

Прямі переговори щодо вступу нашої держави до Європейського Союзу можуть бути розпочаті вже цього року. І те, як вітчизняна економіка буде представлена в об'єднаній Європі, значною мірою залежатиме від уряду та його дій щодо підтримки тих чи інших галузей під час війни, що триває. Українському бізнесу теж не варто чекати, а варто вже зараз почати активно готуватися до роботи на єдиному європейському ринку.

6. Висновки

Таким чином, можна резюмувати, що в сучасних умовах інтеграційні процеси здійснюються в рамках «нелінійної» моделі, а процеси глобалізації та регіоналізації істотно доповнюють один одного. Оскільки межа зниження тарифних бар'єрів у торгівлі досягнута, очевидним шляхом розширення економічних взаємодій є зниження нетарифних бар'єрів та подальша гармонізація внутрішньої економічної політики, що почало породжувати змішані інтеграційні формати. Процес регіоналізації почав створювати умови для збільшення обсягів торгівлі у світі в рамках зниження нетарифних бар'єрів, тим самим доповнюючи функції СОТ, зокрема, за рахунок створення відкритих торговельних блоків, значно збільшуючи витрати на збройні конфлікти між країнами. Крім того, торговельні угоди, які впроваджуються, стали розглядатися як основа для створення великих торговельних форматів у світовій економіці.

Незважаючи на очевидні досягнення, сучасний етап глобальної економічної інтеграції стикається з такими перешкодами, як: значне ускладнення інтеграційного процесу через трансформацію правил вільної торгівлі та дискримінацію; безсистемна фрагментація глобального економічного простору в умовах створення торговельних мегаформатів, і навіть виключення окремих країн з процесів гармонізації торговельних відносин; прояв дезінтеграції в контексті створення бар'єрів у низці ключових світових економік внаслідок розширення торговельного протекціонізму, що може призвести до масштабних торговельних конфліктів та звуження функцій системи багатостороннього регулювання торговельних взаємодій.

Ці виклики можуть мати значний вплив на інтеграційні напрями в глобальному та суб-глобальному вимірах. Неоднорідність економік дійсно є одним з факторів, що істотно коригують інтеграційні процеси в світі. Разом з тим, механізми СОТ мають вирішальне значення для підтримання досягнутого рівня торговельно-економічної лібералізації та вирішення торговельних спорів.

References

1. Bagwell, K., & Staiger, R. W. (2016). The Design of Trade Agreements. *Handbook of Commercial Policy*, 1A, 435–529. <https://doi.org/10.1016/bs.hescop.2016.04.005>
2. Baldwin, R. (2012). WTO 2.0: Global governance of supply-chain trade. CEPR Policy Insight 64. December.
3. Baldwin, R. (2016). The World Trade Organization and the Future of Multilateralism. *Journal of Economic Perspectives*, 30(1), 95–116. <https://doi.org/10.1257/jep.30.1.95>
4. Baldwin, R. E. (2011). Multilateralising Regionalism: Spaghetti Bowls as Building Blocks on the Path to Global Free Trade. *International Handbook on the Economics of Integration*, I, 31–89. <https://doi.org/10.4337/9781849805995.00012>
5. Bekkers, E., & Teh, R. (2019). Potential economic effects of a global trade conflict: Projecting the medium-run effects with the WTO global trade model. *WTO Staff Working Paper*, No. ERSD-2019-04, World Trade Organization, Geneva.
6. Bhagwati, J. (1993). Regionalism and Multilateralism: An Overview. In *New Dimensions in Regional Integration* / Ed. by J. De Melo and A. Panagariya. (pp. 22–51). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511628511.004>
7. Bhagwati, J. (2008). *Termites in the Trading System: How Preferential Agreements Undermine Free Trade*. New York: Oxford University Press. 139 p. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195331653.001.0001>
8. Caliendo, L., Feenstra, R. C., Romalis, J., & Taylor, A. M. (2015). Tariff Reductions, Entry, and Welfare: Theory and Evidence for the Last Two Decades. *NBER Working Paper 21768*. December. <https://doi.org/10.3386/w21768>
9. Cipollina, M., & Salvatici, L. (2010). Reciprocal Trade Agreements in Gravity Models: A Meta-Analysis. *Review of International Economics*, 18(1), 63–80. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9396.2009.00877.x>
10. Ethier, W. J. (2011). Contemporary Regionalism. *International Handbook on the Economics of Integration*, I, 124. <https://doi.org/10.4337/9781849805995.00014>
11. Freund, C., & Ornelas, E. (2010). Regional Trade Agreements. *Annual Review of Economics*, 2, 139–166. <https://doi.org/10.1146/annurev.economics.102308.124455>
12. Grossman, G. M. (2016). The Purpose of Trade Agreements. *Handbook of Commercial Policy*, 1A, 380. <https://doi.org/10.3386/w22070>
13. Grossman, G. M., McCalman, P., & Staiger, R. W. (2019). The «New» Economics of Trade Agreements: From Trade Liberalization to Regulatory Convergence? *NBER Working Paper 26132*, August. <https://doi.org/10.3386/w26132>
14. Horn, H., Mavroidis, P. C., & Sapir, A. (2010). Beyond the WTO? An anatomy of EU and US preferential trade agreements. *World Economy*, 33(11), 1565–1588. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2010.01273.x>
15. Hummels, D., Ishii, J., & Yi, K. M. (2001). The nature and growth of vertical specialization in world trade. *Journal of International Economics*, 54(1), 75–96. [https://doi.org/10.1016/S0022-1996\(00\)00093-3](https://doi.org/10.1016/S0022-1996(00)00093-3)
16. Kreinin, M. E., & Plummer, M. G. (2008). Effects of Regional Integration on FDI: An Empirical Approach. *Journal of Asian Economics*, 19(5-6), 447–454. <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2008.09.005>
17. Krugman, P. (1991). The move toward free trade zones. *Economic Review*, November/ December, 5–25.
18. Limao, N. (2016). Preferential Trade Agreements. *Handbook of Commercial Policy*, 1B, 279–367. <https://doi.org/10.1016/bs.hescop.2016.04.013>
19. Lipsey, R. G., & Smith, M. G. (2011). Multilateral versus Regional Trading Arrangements: Substitutes or Complements? *International Handbook on the Economics of Integration*, I, 98. <https://doi.org/10.4337/9781849805995.00013>
20. Maggi, G. (2014). International Trade Agreements. *Handbook of International Economics*, 4, 352. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-54314-1.00006-9>
21. Martin, P., Mayer, T., & Thoenig, M. (2012). The Geography of Conflicts and Regional Trade Agreements. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 4(4), 1–35. <https://doi.org/10.1257/mac.4.4.1>
22. Plummer, M. G. (2007). Best practices in regional trading arrangements: an application to Asia. *The World Economy*, 30(12), 1771–1796. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2007.01061.x>
23. Wei, S., & Frankel, J. A. (1997). Open versus Closed Trade Blocs. In *Regionalism versus Multilateral Trade Arrangements*. (pp. 119–140). University of Chicago Press.
24. Whalley, J. (1996). Why Do Countries Seek Regional Trade Agreements? *NBER Working Paper 5552*. <https://doi.org/10.3386/w5552>
25. Ladonko, L., Mozhaikina, N., Buryk, Z., Ostrovskiy, I., & Saienko, V. (2022). Regional aspects of the economy modernization: the qualitative evidence from EU countries. *International Journal for Quality Research*, 16(3), 851–862. <https://doi.org/10.24874/IJQR16.03-13>